

TATJANA HOJAN

PAVEL JAPELJ (1906–1980), UČITELJ, ŠOLSKI UPRAVITELJ

96. Pavel Japelj (1906-1980).

Rojen je bil 26. januarja 1906 na Viču. Oče Franc in mati Jera sta imela deset otrok. Oče je bil čuvaj na železnici. Družina je stanovala v železniški čuvajnici na Viču. Pavle je med letoma 1912/13 in 1920/21 obiskoval 8-razredno osnovno šolo na Viču v Ljubljani. Po prvi svetovni vojni je družina kupila hišo v Kurji vasi na Vrhniki. Od tam je hodil na učiteljsiše v Ljubljani¹, ki ga je obiskoval med letoma 1921/22 in 1925/26. Maturiral je 7. junija 1926. Najboljše ocene je imel v predmetih: verouk, specialna metodika in praktične vaje, zgodovina in ustavoznanstvo in kmetijstvo. Neobvezno je opravil izpit tudi iz fonetike.²

Strokovni izpit je opravil leta 1930 in 23. junija postal stalni učitelj.

6. decembra 1932 se je oženil z učiteljico Darinko Šemrl. Imela sta šest otrok: Marjano, Miho, Boštjana, Tomaža, Špelco in Janeza. Tomaž in Špelca sta kmalu umrla.

Prva njegova služba je bila na dvorazredni šoli Golo, kamor je prišel 14. oktobra 1926. Tam je ostal eno šolsko leto. Nato je odšel v Tomišelj, kjer je bil do avgusta 1927. Odslužil je še vojaščino. 12. marca 1929 je nastopil službovanje na vrhniški šoli.³

V šolskem letu 1929/30 je bil razrednik 5. a razreda, naslednje leto pa 6. a. Ko so 3. maja 1930 v šolski telovadnici praznovali Dan protituberkuloznega gibanja, je imel govor. Skupaj z učiteljema Pavletičem in Vukom je obdeloval šolski vrt.

V šolskem letu 1929/30 je bil razrednik v pripravljalnem razredu na obrtno nadaljevalni šoli, v katerem je bilo 27 učencev. Poučeval je prostoročno risanje in lepomis.⁴

Leta 1930 je sodeloval na slavnostih ob odkritju spomenika Ivanu Cankarju. 9. avgusta 1930, na predvečer odkritja spomenika, so

Vel. razp.

USLUŽBENSKI LIST

I. Ime in priimek uslužbenca Pavel Japelj - Franov

II. Rojen dne dvajset sisetega meseca januarja ¹⁸/₁₉ sisetega leta*)
v kraju na Vrhu, sreza Gubjina okraja, oblasti Gubjanske

III. Narodnost slovenska, vera rim. kat., pristojnost Vič

Položaj v državni službi, kategorija in skupina, mesto službovanja***) učitelj: II. kategorija, V. skupina
I. slopnja
Galo

Prejani učitelj - II. kat. (60% skup. - v Tomišlju: Gubj. ok.)
Stalni učitelj vup d. m., II. kat. 5. skup. (100%) - Vrhnika

97. Zapis v uslužbenskem listu.

pripravili v Rokodelskem domu na Vrhniki slavnostno akademijo. Na njej je deklamiral zgodbo Ivana Cankarja Tuja učenost. Naslednji dan so odkrili spominsko ploščo na Cankarjevi rojstni hiši in spomenik. Ob odkritju spomenika je deklamiral pesem Cankarju, ki jo je napisal Fran Jurca, predsednik Odbora za Cankarjev spomenik.⁵

Z odlokom kraljeve banske uprave 3. novembra 1930 je bil premeščen v Stari trg pri Rakeku. V Hinje je prišel 17. januarja 1931, šolski upravitelj je postal 25. februarja 1936. Vodil je tudi kmečko nadaljevalno šolo. Na šolskem vrtu je napravil in skrbel za čebelnjak.

2. oktobra 1936 je postal šolski upravitelj v Smledniku, kjer je bil do konca leta 1939. Tam je bil poveljnik gasilskega društva.

V Primskovo pri Kranju je prišel 31. decembra 1939, kjer je poučeval višje razrede. Tam

je družina dočakala drugo svetovno vojno, ko je morala zapustiti šolo. Med vojno so se preselili na Vrhniko, kjer so prebivali najprej v stari šoli pri cerkvi sv. Pavla, kasneje pa pri Verbičevih, tj. v hiši ob glavni cesti na Vrhniki. Zaposlen je bil na vrhniški občini, žena pa je gospodinjala.⁶

Po vojni so se morali učitelji javiti na prejšnja delovna mesta. Oba z ženo sta dobila odločbo za Šentjanž na Dolenjskem. Šola je bila med vojno požgana, zato so pouk imeli v gostilni Repovž in v dvorani starega Prosvetnega doma. Najprej so stanovali v baraki ob Štirnovi kmetiji, kasneje pa v Repovževi hiši. Pouk se je pričel 11. januarja 1946 in končal 5. julija.⁷ Darinka Japelj je opisala takratno delo na šoli: »Bili smo brez šole, brez inventarja, brez vsega. Pa je vendar delo za silo steklo. Moj pokojni mož Pavle Japelj, tedanji upravitelj šole, se je povezal z mizarjem Kosom. Skupaj sta požrtvovalno in z lastno iznajdljivostjo le»spravila vkup« ne-

kaj klopi, mizo in tablo. Kje sta vse to našla, ne vem. Verjetno so bili kje kakšni ostanki. Prva šolska tabla pa so bila vrata v Repovževi gostilni, ki je bila tudi naš razred. In delo v razredu? Ni bilo zvezkov ne knjig. Pa vendar smo delali. Iz starih vrečk iz trgovine so si učenci likali liste, da smo lahko pisali prve črke in številke. Ves razred je imel le eno škatlico dvanajstih voščenih barvic. Pa smo vsi risali, barvali. Tudi drugih pripomočkov ni bilo. Mnogo učil smo izdelali sami.«⁸

Leta 1947 sta dobila službo v Dobrniču. Tudi tam so morali šolsko poslopje obnoviti. V njem se je pouk lahko začel šele 15. septembra 1947. Učiteljica Ivanka Kuhelj Lazar je v spominih na šolo zapisala: »V šolskem letu 1947/48 je prišel na dobrniško šolo učiteljski par Darinka in Pavel. Ljudje so družino hitro vzljubili. Imeli so majhnega sina Janeza, rekli so mu Zkec, in otroci smo se radi vrteli okoli njega. Učitelj Pavel je bil zelo strog, a je znal otrokom tako dobro razložiti vsako snov, da si moral ohraniti v spominu, kar je povedal.« Nato je opisala, kako ji je pomagal pri testnih nalogah, ki so jih morali opraviti učenci, ki so želeli napredovati iz četrtega v peti razred.⁹

Avgusta 1949 sta odšla v Dolenjo Nemško vas, kjer sta službovala do leta 1967, nato pa sta odšla v Trebnje. Upokojil se je leta 1968. Bil je predsednik Društva upokojencev v Trebnjem.

Bil je odličen učitelj, vendar je bil po svojem srcu prednostno igralec in kulturni zanesenjak. Povsod, kjer je služboval, je organiziral in z veliko predanostjo režiral številne šolske in druge kulturne dogodke.

Bil je zavzet čebelar, nekaj let tudi predsednik Čebelarске zveze Slovenije. Sodeloval je tudi v gasilstvu. Leta 1939 je bil predsednik Kongresnega odbora II. Jugoslovanskega kongresa v Ljubljani. O tem kongresu je

napisal tudi članek v reviji Naša moč.¹⁰ Po vojni je bil do leta 1955 tajnik Okrajne gasilske zveze v Novem mestu, od leta 1956 pa predsednik Gasilske zveze v Trebnjem.

O njegovem delu so zapisali ob njegovi petdesetletnici: »Predaval je v Kmetijski gospodarski šoli, na izobraževalnih tečajih PLZ in drugeje ... V Dolenji Nemški vasi je sekretar vaškega odbora SZDL, pa tudi vse ostale krajevne organizacije so deležne njegove pomoči in nasvetov.«¹¹

Umrli je 20. januarja 1980 v Trebnjem.

Opombe

- 1 Miha Japelj: Globoki, večni in neusahljivi spomini na mojega očeta. Rast, 2011, št. 6, str. 39.
- 2 Zgodovinski arhiv Ljubljana, LJU 198, Učiteljski list v Ljubljani. Katalogi zrelostnih izpitov 1926, t. e. 32.
- 3 Arhiv Slovenije, AS 231, Ministrstvo za prosveto, Personalne mape, škatla 15.
- 4 Zgodovinski arhiv Ljubljana, VRH 48, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhnikih, škatla 1, knjiga VI.
- 5 Damir Globočnik: Cankarjev spomenik na Vrhnikih. Vrhniški razgledi 13, 2012, str. 154, 159.
- 6 Podatek dr. Mihe Japlja.
- 7 Jožica Žabkar: Povsod sej zrna ljubezni in veselja. (Pogovor z Darinko Japelj.) Stoji učilna zidana: šolstvo na Trebanjskem skozi čas, Trebnje, 1998, str. 63–66.
- 8 Darinka Japelj – prva povojna učiteljica v Šentjanžu. Šola v Šentjanžu 170 let. Šentjanž, 2009, str. 14–15.
- 9 Ivanka Kuhelj Lazar: Leta mladostnih sanj. Šola v objemu preteklosti in sedanjosti. Ob 200-letnici pouka v Dobrniču. Trebnje, 2000, str. 48.
- 10 II. Jugoslovanski gasilski kongres v Ljubljani. Naša moč, 1939, str. 47–48.
- 11 Pavle Japelj – petdesetletnik. Dolenjski list, 1956, (27. 1.), št. 3.